

Zadeva C-21/22**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

7. januar 2022

Predložitveno sodišče:

Sąd Okręgowy w Opolu (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

10. december 2021

Vlagateljica pravnega sredstva:

OP

Predmet postopka pred nacionalnim sodiščem

Predmet postopka pred nacionalnim sodiščem je obravnava pravnega sredstva, ki ga je OP vložila zoper odklonitev izvedbe notarske storitve s strani „zastępcę notarialny“ [oseba, ki je opravila izpite in dala prisego, vendar še ni bila imenovana za notarja; v nadaljevanju: notarski namestnik] na Poljskem, in sicer priprave notarske oporoke v imenu ukrajinske državljanke, ki bi vsebovala klavzulo o izbiri ukrajinskega prava za celotno dedovanje in spremembo zakonskega dednega reda, določenega v ukrajinski zakonodaji.

Predmet in pravna podlaga vprašanj za predhodno odločanje

Predložitveno sodišče je oblikovalo dve vprašanji. Prvo se nanaša na ugotovitev, ali osebno področje uporabe člena 22 Uredbe št. 650/2012, ki zapustniku dovoljuje, da izbere nacionalno pravo kot pravo, ki ureja vse zadeve v zvezi z dedovanjem, zajema tudi osebo, ki je državljan tretje države. Drugo vprašanje se nanaša na določitev – v primeru dvostranskega sporazuma med državo članico in tretjo državo, ki sicer ne ureja vprašanja izbire prava, ampak natančno določa pravo, ki se uporablja – razmerja med tem sporazumom in Uredbo ter na vpliv te hierarhije pravil na možnost izbire prava, ki temelji na členu 22 Uredbe v povezavi s členom 75 Uredbe, s strani državljana zadevne tretje države.

Vprašanji za predhodno odločanje

1. Ali je treba člen 22 [Uredbe št. 650/2012] razlagati tako, da je oseba, ki ni državljan Evropske unije, upravičena izbrati svoje nacionalno pravo kot pravo, ki ureja vse zadeve v zvezi z dedovanjem?
2. Ali je treba člen 75 v povezavi s členom 22 zgoraj navedene Uredbe št. 650/2012 razlagati tako, da v okoliščinah, v katerih dvostranski sporazum med državo članico in tretjo državo ne ureja izbire prava v primeru dedovanja, ampak določa pravo, ki se uporablja za dedovanje, državljan te tretje države s prebivališčem v državi članici, ki jo ta dvostranski sporazum zavezuje, lahko izbira pravo?

Navedeni predpisi prava Skupnosti

PDEU: člen 81(2)(c)

Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (v nadaljevanju: Uredba): uvodna izjava 38; člena 22 in 75

Navedeni nacionalni predpisi

Umowa polsko-ukraińska z dnia 24 maja 1993 r. o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych sporządzona w Kijowie dnia 24 maja 1993 r. (poljsko-ukrajinski sporazum o pravni pomoči in pravnih odnosih v civilnih in kazenskih zadevah, sestavljen v Kijevu 24. maja 1993; Dz. U. iz leta 1994, št. 96, pozicija 465): člena 36, 37

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe (zakon o mednarodnem zasebnem pravu z dne 4. februarja 2011; Dz.U. iz leta 2011, št. 80, pozicija 432): člen 66a

Ustawa z 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (zakon o notariatu z dne 14. februarja 1991; Dz. U. iz leta 1991, št. 22, pozicija 91; v nadaljevanju: zakon o notariatu): člani 81, 81a, 82, 83

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (zakon z dne 17. novembra 1964 o sprejetju zakonika o civilnem postopku; Dz. U. iz leta 1964, št. 43, pozicija 296; v nadaljevanju: kpc): člen 366

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 OP, katere edino državljanstvo je ukrajinsko, prebiva na Poljskem in je skupaj z možem na podlagi zakonitega premoženjskega režima solastnica stanovanja na Poljskem. Na Poljskem je od notarja zahtevala, naj sestavi notarsko oporoko, ki bi vsebovala izbiro ukrajinskega prava in spremembo zakonskega dednega reda na podlagi tega prava.
- 2 Notarski namestnik je 10. julija 2020 odklonil izvršitev notarske storitve v delu, ki se je nanašal na izbiro ukrajinskega prava, saj je menil, da bi bila izbira ukrajinskega prava v oporoki v nasprotju z zakonom, natančneje s členom 81 zakona o notariatu.
- 3 OP je zoper to odločitev vložila pritožbo pri notarskem namestniku, ki je v okviru samostojnega preizkusa te pritožbe skušal začeti ustrezen postopek predhodnega odločanja, vendar je Sodišče s sklepom z dne 1. septembra 2021 v zadevi OKR, C-387/20, njegov predlog za sprejetje predhodne odločbe razglasilo za nedopusten. Notarski namestnik je tedaj pritožbo zavrnil.
- 4 OP je zoper to odločitev vložila pravno sredstvo pri predložitvenem sodišču. Predlagala je, naj se odločitev o odklonitvi notarske storitve v celoti razveljavi in Sodišču predloži vprašanje za predhodno odločanje.

Bistvene trditve strank v postopku pred nacionalnim sodiščem

- 5 Notarski namestnik je odklonitev notarske storitve utemeljil s tem, da je najprej opozoril na vidik osebnega področja uporabe navedene uredbe. V zvezi s tem se sklicuje na – po njegovem mnenju zanj zavezujočo – odločbo Sąd Okręgowy w Opolu (regionalno sodišče v Opolu, Poljska) z dne 28. februarja 2020, ki je pri obravnavi pravnega sredstva v zadevi s podobnim dejanskim stanjem ugotovilo, da člen 22 Uredbe daje možnost izbire prava države, ki ureja vse dedne zadeve, samo državljanom držav članic Evropske unije. Po mnenju tega sodišča na to, da se Uredba ne uporablja za državljane tretjih držav, nakazujeta tudi prvi stavek uvodne izjave 38 Uredbe, v katerem je navedena pravica državljanov Unije do izbire prava, ki se uporabi za dedovanje, in člen 81(2)(c) PDEU, ki je pravna podlaga za sprejetje te uredbe, v skladu s katerim je uredba ukrep za doseganje združljivosti predpisov, ki se uporabljajo v državah članicah na področju veljavne zakonodaje in sporov glede pristojnosti.
- 6 Drugič, notar je opozoril na vidik prednosti določb dvostranskih sporazumov, ki so jih države članice sklenile s tretjimi državami, pred uredbo, v skladu s členom 75 Uredbe. Poljsko-ukrajinski dvostranski sporazum z dne 24. maja 1993 o pravni pomoči in pravnih odnosih v civilnih in kazenskih zadevah ne določa možnosti izbire veljavnega prava v dednih zadevah. Člen 37 poljsko-ukrajinskega sporazuma pravo, ki se uporablja za dedne zadeve, ureja tako, da se za dedovanje premičnin vlagateljice pravnega sredstva uporablja ukrajinsko pravo kot pravo države njenega državljanstva (odstavek 1), medtem ko se za dedovanje

nepremičnin uporablja pravo države pogodbenice glede na kraj te nepremičnine (odstavek 2). Zato v tem primeru prava, ki se uporabi za dedovanje, ni mogoče poenotiti.

- 7 OP v pravnem sredstvu, vložnem pri sodišču, zatrjuje napačno razlago členov 22 in 75 Uredbe.
- 8 V zvezi s prvim stavkom člena 22 Uredbe se je vlagateljica pravnega sredstva sklicevala na besedilo te določbe, v skladu s katero lahko „oseba“ izbere svoje nacionalno pravo kot pravo, ki se uporablja za dedovanje. Opozarja tudi na dejstvo, da je člen 22 Uredbe vključen v poglavje III Uredbe, ki vsebuje splošna kolizijska pravila. V skladu s členom 20 Uredbe se pravo, ki ga določa navedena uredba, uporablja ne glede na to, ali gre za pravo ene od držav članic. OKP meni, da to velja tudi za pravo, določeno z izbiro prava v skladu s členom 22 Uredbe.
- 9 V zvezi s členom 75 Uredbe, v skladu s katerim ta uredba „ne vpliva“ na uporabo mednarodnih konvencij med državami članicami in tretjimi državami, OP meni, da vzporedna uporaba Uredbe in takega sporazuma ne pomeni, da morajo poljski organi v primeru poljsko-ukrajinske dediščinske zadeve uporabljati kolizijska pravila, ki izhajajo iz takšnega sporazuma, kadar pravo, ki se uporablja, določijo na podlagi objektivnih dejavnikov. Ker se člen 37 poljsko-ukrajinskega sporazuma ne nanaša na izbiro dednega prava, ne more v takem položaju imeti prednosti pred določbo člena 22 Uredbe, ki to vprašanje ureja in v skladu s katero je izbira prava dopustna.
- 10 OP tudi poudarja, da je odklonitev sestave oporoke, ki bi vsebovala izbiro ukrajinskega prava, na Poljskem še toliko bolj neupravičena, ker bi bila lahko taka oporoka sestavljena v kateri koli drugi državi članici (ki ni vezana z zadevnim sporazumom z Ukrajino), in da odklonitev vodi v razdrobljenost dedovanja, kar je v nasprotju z načelom enotnosti prava, ki se uporablja za dedovanje, katere pomen je Sodišče poudarilo v sodbi v zadevi Kubicka, C-218/16.
- 11 V odgovoru na pravno sredstvo je notarski namestnik vztrajal pri stališču, da je s poljsko-ukrajinskim sporazumom vzpostavljena ločena ureditev za določitev prava, ki se uporablja za dedovanje, ki ima kot celota prednost pred ureditvijo, ki izhaja iz Uredbe in torej tudi iz člena 22 Uredbe.
- 12 Vendar je notarski namestnik opozoril tudi na dejstvo, da je zaradi prednostne uporabe tega sporazuma, ki je priznana tudi v teoriji in zaradi katere pride do razcepljenosti prava, ki se uporablja, (eno se uporablja za premičnine, drugo pa za nepremičnine), zelo oteženo sestavljanje oporok za veliko število ukrajinskih državljanov, ki prebivajo na Poljskem. Zaradi systemskega pomena pravnega problema, ki je predmet te zadeve, je notarski namestnik podprl predlog OP, da se Sodišču predloži vprašanje za predhodno odločanje.

Kratka predstavitev obrazložitve predložitve

- 13 Predložitveno sodišče v zvezi s prvim vprašanjem najprej opozarja na to, da so poljska in madžarska vlada ter Evropska komisija v stališčih, ki so jih predložile v zadevi OKR, C-387/20, izrazile enako mnenje, da ima na podlagi člena 22 Uredbe oseba, ki ni državljan Unije, možnost, da kot pravo, ki se uporablja za celotno dedovanje, izbere pravo tretje države, katere državljanstvo ima ob izbiri ali ob smrti. Predložitveno sodišče ob sklicevanju na člen 366 kpc sicer ugotavlja, da zgoraj navedena odločba Sąd Okręgowy w Opolu (regionalnega sodišča v Opolu) z dne 28. februarja 2020, v kateri je bilo področje uporabe *ratione personae* člena 22 Uredbe razlagano tako, da je omejeno samo na državljane držav članic, in zaradi katere je po mnenju notarskega namestnika možnost izvedbe zahtevane notarske storitve izključena, v obravnavani zadevi ni zavezujoča. Vendar pa meni, da je poenotenje sodne prakse v zvezi s tem nujno, in zato je Sodišču predložilo prvo vprašanje za predhodno odločanje.
- 14 V zvezi z drugim vprašanjem predložitveno sodišče najprej povzema stališča, ki so jih madžarska in poljska vlada ter Evropska komisije predložile v zadevi OKR, C-387/20, in iz katerih je razvidno, da člen 75 Uredbe razlagajo različno. Po mnenju madžarske vlade Uredba ne more vplivati na uporabo mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so bile ob sprejetju te uredbe ena ali več držav članic in ki se nanašajo na zadeve, zajete v področju uporabe te uredbe; po njenem mnenju je treba v takem položaju pravo, ki se uporablja, določiti izključno na podlagi kolizijskih pravil iz tega sporazuma; če dvostranski sporazum glede možnosti izbire prava „molči“, pa državljan tretje države, ki prebiva v državi članici pogodbenici sporazuma, nima pravice do izbire prava, ki naj se uporabi za dedovanje. Tudi Komisija je menila, da je v primeru, ko je v dvostranskem sporazumu, sklenjenem med državo članico in tretjo državo, pravo, ki se uporablja za dedovanje, določeno na podlagi objektivnih naveznih okoliščin, ne da bi bila strankam omogočena izbira drugega prava, ki naj se uporablja, izključena možnost, da državljan tretje države, ki jo tak sporazum zavezuje, izbere pravo. Drugačno stališče pa je zagovarjala poljska vlada, ki je bila mnenja, da v položaju, v katerem dvostranski sporazum med državo članico in tretjo državo ne ureja izbire prava v zapuščinskih zadevah, temveč le določa pravo, ki se uporablja za dedovanje, državljan te tretje države, ki prebiva v državi članici, ki jo ta dvostranski sporazum zavezuje, lahko izbere pravo te tretje države, in sicer tudi v primeru, če pravo izbrane države ne pozna instituta izbire prava v zapuščinskih zadevah.
- 15 Predložitveno sodišče nato ugotavlja, da tudi na Poljskem ni enotnega stališča glede razlage člena 75 Uredbe. Opozarja na dejstvo, da v skladu s stališčem Poljske, kot ene od pogodbenic zgoraj navedenega sporazuma iz leta 1993, državi pogodbenici instituta izbire prava, ki naj se uporablja za dedovanje, v sporazumu namensko nista omenili. Če bi se to štelo za verodostojno razlago, ki jo je opravil subjekt, ki je omenjeni sporazum pripravil in podpisal, bi bilo treba razjasniti še, ali vlada Ukrajine navedene določbe sporazuma iz leta 1993 razlaga podobno. Predložitveno sodišče obenem opozarja na dejstvo, da je bil 29. maja 2014

podpisan Sporazum o pridružitvi med Evropsko unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter Ukrajino na drugi strani. V skladu s členom 24(1) tega sporazuma sta Ukrajina in Evropska unija izjavili namero po nadaljnjem razvoju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah in približevanju ukrajinske zakonodaje pravu Evropske unije.

- 16 Predložitveno sodišče ob sklicevanju na poljsko literaturo v zvezi s to problematiko ugotavlja, da nekateri avtorji na podlagi razlage člena 66a zakona o mednarodnem zasebnem pravu z dne 4. februarja 2011 izhajajo iz prednostne uporabe Uredbe v razmerju do dvostranskih konvencij, ki jih je Poljska sklenila z Belorusijo, Rusijo in Ukrajino. Drugi avtorji pa zagovarjajo stališče, da je vprašanje razmerja med Uredbo in konvencijami rešeno že v sami Uredbi, in sicer v členu 75(1), prvi stavek, na podlagi katerega so bila ta vprašanja izvzeta iz področja uporabe Uredbe.
- 17 Predložitveno sodišče v zvezi z zgodovino nastanka člena 75 Uredbe navaja, da je bilo besedilo člena v prvotni različici lapidarno in jasno ter da je ta člen v primeru kolizije določb določal prednostno uporabo mednarodnih sporazumov, z izjemo teh, sklenjenih med državami članicami, ki uporabljajo Uredbo, ki so glede na vsebino Uredbe v razmerju do nje podredni, in obenem napotoval na tedanji člen 307 PES, v skladu s katerim si je treba prizadevati za odpravo morebitnih nezdržljivosti med Pogodbama in določbami sporazumov, sklenjenih s tretjimi državami; to sklicevanje je zakonodajalec nazadnje črtal.
- 18 Predložitveno sodišče v okviru analize argumentov v prid prednostni uporabi Uredbe izpostavlja še nekaj drugih vprašanj, in sicer, med drugim, morebitno diskriminacijo prebivalcev Unije, ki niso državljani države članice Unije, in arhaičnost kolizijskih določb, ki jih vsebuje veliko mednarodnih sporazumov. Predložitveno sodišče se glede na dosedanjo sodno prakso Sodišča sprašuje tudi, ali svobode izbire prava, ki naj se uporablja, ne bi bilo treba šteti za nujen steber pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah.
- 19 Predložitveno sodišče poleg tega izraža skrb, da bi bila v primeru zavrnitve prednostne uporabe Uredbe podana nevarnost, da bodo zaradi sklenjenih dvostranskih sporazumov različne države članice, ki uporabljajo Uredbo, z vidika kolizijskega prava različno obravnavale dedovanje po istem zapustniku. Poljsko zavezujejo dvostranski sporazumi, ki vsebujejo kolizijska pravila za zapuščinske zadeve in ki ne določajo možnosti izbire prava, s štirimi državami nečlanicami, katerih državljani v razmeroma velikem številu živijo na Poljskem: z Ukrajino, Belorusijo, Rusijo in Vietnamom (pa tudi z državami naslednicami nekdanje Jugoslavije, ki niso države članice, ter Kubo, Libijo, Severno Korejo in Mongolijo). Po drugi strani ima Nemčija tovrstne sporazume sklenjene s Turčijo, Iranom in državami naslednicami ZSSR. Avstrija pa z državami naslednicami nekdanje Jugoslavije, ki niso države članice, Iranom in Rusijo. Enotna rešitev vprašanja hierarhije zadevnih pravnih pravil se zato zdi pomembna z vidika pravnega reda več držav članic in enotnosti skupnega sistema kolizijskih pravil,

razvitega v okviru njihovega poenotenja, ter potrebna za zagotovitev enotnosti razlage na celotnem ozemlju uporabe Uredbe.

DELOVNI DOKUMENT